

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM
ZŠ PRAHA 3
2011/2012

ZŠ Praha 3, Havlíčkovo náměstí 10/300, psč: 130 00
tel.: 02/22782169, fax.: 02/22782585, e-mail: fzsskola@volny.cz

Zpracovala: Mgr. Silvie Šilhanová, školní metodička prevence

Schválila: Ing. Irena Meisnerová, ředitelka školy

V Praze dne 30.8. 2011

1.1. Stav školy z hlediska sociálně patologických jevů

▪ Složení preventivního týmu:

Metodik školní prevence - Mgr. Silvie Šilhanová

Výchovný poradce - Mgr. Jarmila Kynčlová

Školní psycholog – PhDr. Jiřina Vilímcová

Speciální pedagog-Mgr.Monika Skotnická-Podrábská

Ředitelka školy - Ing. Irena Meisnerová

▪ Charakteristika školy:

Naše škola se nachází v lokalitě staré zástavby Žižkova, pro kterou je typická velká koncentrace romské populace a dětí a mládeže ze sociálně slabých rodin.

Praha 3 je domovem několika (podle nejnovějších odhadů kolem 2,5 - 3,5 tisíc) Romů a je tak početně jednou z největších pražských romských lokalit. Nemá však charakter vyloučeného ghetta, jedná se spíše o větší zahuštění romských rodin s plnou prostupností do veřejného prostoru a dostupné občanské vybavenosti.

V roce 2006 v prvním patře školy a přízemí započala činnost také romská střední škola (Managementu a práva) a o rok později také Mezinárodní hudební konzervatoř.

Od roku 2005 zde působí také R-Mosty, o.s., které vykonávají sociální a volnočasové služby pro romské děti a mládež. Pro dospělé osoby a veřejnost poskytuje zejména odborné sociální poradenství včetně právní asistence při různých nezbytných úkonech (jednání na úřadech, pomoc při vyplňování formulářů, orientace v zákonech ap.).

Škola se již řadu let zabývá vzděláváním romských žáků a žáků z méně podnětného rodinného prostředí. Postupně se podařilo vytvořit komplexní výchovně vzdělávací program pro žáky ze znevýhodněného sociokulturního prostředí. Tento koncept vznikl z nutnosti řešit práci celé školy, která měla a stále má specifické složení žáků.

V současné době máme přibližně 160 žáků, z toho je kolem 90% žáků romských a zastoupení Romů má stále zvyšující se tendence. Zbývající procento žáků naší školy jsou děti pocházející zejména ze sociálně slabších rodin, rodin různě problémových. Nejčastěji jsou to žáci s výchovnými či výukovými problémy, kterým vyhovuje možnost vzdělávání v menších třídních kolektivech a zkušený učitelský kolektiv a podpůrný tým odborníků (školní poradenské pracoviště), které naše škola nabízí. Určité procento žáků jsou také děti jiné než české národnosti (ukrajinská, ruská, vietnamská ap.).

Vysoká koncentrace romských dětí má své klady i zápory. Kladem jsou zkušenosti pedagogů se vzděláváním a specifiky Romů, bezproblémové zajištění pedagogických asistentů, vyřešení problémů obtížné oslovitelnosti a dosažitelnosti členů romské komunity, vytvoření prostoru pro aktivity různých neziskových sdružení a organizací apod.

A i různé odborné studie soudí, že se zatím v ČR daří romské děti vzdělávat lépe ve školách, ve kterých mají romské děti velkou převahu (tam se na jejich potřeby dokáží učitelé lépe přeorientovat), než na školách, kde jsou romské děti v menšině.

Na druhou stranu to však vede k odhlašování neromských dětí ze školy (respektive pověst „cikánské“ školy začíná být tak známá, že bílé děti bez nějakých problémů či zvláštností se přestaly do školy hlásit), jakémusi možná příliš chráněnému prostoru, přílišnému „opečovávání“ dětí, ztížené integrační a konfrontační příležitosti s majoritou, možná i sníženým nárokům na děti atd.

Náročnou a léty ověřenou praxí se podařilo dokázat, že romské děti jsou v rámci základního školství dobře vzdělavatelné za předpokladu, že dostávají dostatek času na osvojení vědomostí a návyků a jsou jim přizpůsobeny podmínky pro toto osvojování.

Zvláště na počátku školní docházky a později při přechodu na druhý stupeň vyžadují individuální péči, aby vyrovnaly handicap daný odlišnou hierarchií hodnot romské rodiny, odlišným životním stylem, nedostatečnými jazykovými znalostmi nejen češtiny, ale i romského jazyka a minimální předškolní i domácí přípravou apod.

Úskalí počátku školní docházky dětí se škola snaží překlenout existencí přípravných ročníků (do těchto tříd mohou podle pokynu MŠMT chodit děti s odkladem povinné školní docházky, děti s nízkým sociálně-ekonomickým postavením, ohrožené sociálně-patologickými vlivy, azylanti či účastníci řízení o azyl).

Jeho cílem je systematická příprava dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a cizinců k bezproblémové adaptaci a začlenění do vzdělávacího procesu. Tím se snažíme předejít školnímu selhání, které by mohlo ohrozit průběh jejich dalšího vzdělávání. Základem práce v přípravném ročníku je rozvoj percepčních i kognitivních funkcí a jazykových dovedností, spolu se základními hygienickými a pracovními návyky a sociálními dovednostmi při respektování individuálních zvláštností a zachování diferencovaného přístupu. Využíváme rozmanité herní i učební aktivity, dvojjazyčné učební pomůcky (ke konfrontaci výrazů v romském jazyce), vycházky, pracovní, pohybové, hudební i výtvarné činnosti apod. tak, aby děti zažily pocit spokojenosti a úspěšnosti, který bude následně pozitivně působit na jejich vztah ke škole

Dalším stupněm koncepce naší školy jsou třídy s menším počtem žáků (u většiny z nich jsou diagnostikovány specifické poruchy učení nebo specifické poruchy chování), kde můžeme uplatnit pro nás již tradiční individuální a intenzivní péči o tyto děti.

Při tvorbě školního vzdělávacího programu (ŠVP – Škola porozumění) jsme vycházeli z potřeb našich žáků, kdy je nutné probrat základní učivo a vše navíc zaměřit na význam pro praktický život. Snažíme se pružně reagovat na momentální složení tříd a úroveň žáků.

V rámci školního vzdělávacího programu je zařazena vzdělávací oblast Člověk a zdraví s časovou dotací jedenáct hodin pro šestý až devátý ročník. Obsah této vzdělávací oblasti tvoří i tři hodiny pro vzdělávací obor Výchova ke zdraví, kde nacházíme prostor i pro zařazení důležitých témat z hlediska prevence rizikového chování dětí, osobnostního a sociálního rozvoje, vztahy mezi lidmi a podobně.

V rámci vytvoření komplexního výchovně vzdělávacího programu na škole jsme rozšířili projekt o speciální třídy, kde jsou děti vzdělávány podle vzdělávacího programu Základní škola praktická.

Zde se vzdělávají děti, které podle odborného vyšetření Pedagogicko psychologické poradny nejsou schopny výuky podle programu základní školy, ale jejich rodiče je nechtějí posílat do některé vyčleněné základní školy praktické.

Otevření těchto speciálních tříd na základní škole je plně v souladu se změnami ve školském systému a začleněním oblasti speciálního školství do systému běžného vzdělávání.

Zde pokládám za velmi důležité objasnit, že zařazení žáku do těchto tříd není trvalé a jednou provždy dané. Vzhledem k individuální péči o jednotlivé žáky je včas podchyceno zlepšení a možnost opětovného zařazení do běžné třídy (rediagnostika). Samozřejmě i naopak. V každém jednotlivém případě musí být úzká spolupráce pedagoga a psychologa.

Smutnou skutečností je, že v ne zcela řídkých případech rodiče sami žádají přeložení do speciální třídy ve snaze ulehčit dítěti (sobě) docházku do školy. Tento nerozumný požadavek rodičům samozřejmě rozmlouváme, necháme dítěti provést odbornou diagnostiku naší školní psycholožkou, která rodičům vysvětlí i postupy práce s dětmi, které mohou ve svém důsledku školní výkon dětí zlepšit. Upřímně však přiznáváme, že ne vždy jsme v tomto jednání úspěšní. Na druhou stranu, docházka do speciální třídy nemusí být pro dítě špatným řešením, protože ve třídě je mnohem větší možnost individuální péče, je zde menší počet dětí ve třídě, výuku vede zkušený speciální pedagog, který si umí kvalifikovaně poradit s různými výchovnými či vzdělávacími problémy žáků apod. Školský zákon již také umožňuje přístup na střední školu každému, kdo absolvuje povinnou školní docházku, tudíž i absolventům speciální třídy (základní školy praktické).

Nezastíráme, že žáci vycházející z těchto tříd mají redukováný rejstřík vědomostí (přibližně na úrovni sedmé třídy), pokud však projeví schopnosti a zájem o následné studium, škola dokáže žákovi poskytnout takové možnosti (doučování, speciální individuální příprava na SŠ, psychologické poradenství apod.), aby přijímací zkoušky a následný přechod na střední školu (učiliště) dokázal dobře zvládnout. Její absolvování tedy v žádném případě není překážkou k dosažení vzdělání a následné kvalifikované práci.

Péči o naše žáky jsme zdokonalili zřízením školního poradenského pracoviště, ve kterém se žákům věnuje školní psycholožka, výchovná poradkyně a metodička prevence.

Pro romské žáky a žáky ze sociálně slabých rodin jsme vytvořili překlenovací most formou práce s romskými asistenty. V současné době na škole pracuje pět pedagogických asistentů (z toho čtyři romští asistenti různého věku i pohlaví), kteří nám pomáhají v komunikaci s rodiči, kvalifikovaně asistují pedagogům při výuce a aktivně se podílejí na zájmových mimoškolních činnostech školy. Spoléháme na to, že romský asistent může romské dítě v některých situacích lépe pochopit a porozumět příčinám jeho chování, taktéž může někdy rodičům lépe vysvětlit některé kroky a opatření, které škola podniká v zájmu dítěte, ale rodiče s nimi nemusí souhlasit a chápat je a tím tak přispět ke zlepšení spolupráce a komunikace mezi oběma zainteresovanými stranami, což je nezbytné pro zlepšení vzdělanostní úrovně nové generace.

Velice důležité je také navázání a udržování úzkého kontaktu s vytipovanými středními školami a odbornými učilišti, kam přecházejí děti po ukončení povinné školní docházky.

Této oblasti se velmi poctivě věnuje zejména výchovná poradkyně ve spolupráci se školní psycholožkou. Situace v této oblasti je poměrně náročná, protože není téměř možné spoolehnot se na pomoc rodičů ve smyslu, že by například s dětmi navštívili školu při „dnech otevřených dveří“, vyhledávali si sami informace o různých studijních oborech, neumí vyplnit přihlášky apod., a toto vše tedy musí škola podle svých možností suplovat.

V neposlední řadě také škola dlouhodobě spolupracuje s nadací „Humanitas“, občanskými sdruženími „R-mosty“, „Slovo 21“, „Romea“ a obecně prospěšnou společností „Nová škola“. Připravujeme ukázkové hodiny pro zahraniční delegace, výukové semináře pro budoucí romské asistenty a semináře pro učitele.

Pravidelně u nás vykonávají praxi studenti zejména pedagogické a filozofické fakulty (obor romistika, speciální pedagogika, učitelství pro I.či II.stupeň ap.)

Jsme členy občanského sdružení „Liga komunitních škol“, ve kterém spolupracujeme se školami s podobným složením žáků (např. základní škola Předlice z Ústí nad Labem, ZŠ Přemysla Pittera v Ostravě a dalších).

- **Nejčastější výchovné a výukové problémy žáků**

- Mezi nejčastější výchovné problémy patří:

pozdní příchody do školy, záškoláctví či skryté záškoláctví (rodiči nepravdivě omluvené) a falšování omluvenek, lhaní, kouření před školou nebo někdy i v prostorách školy, drzé a nevhodné chování žáků ve výuce, netolerantní chování žáků k sobě navzájem;

- Mezi nejčastější výukové problémy patří:

neplnění domácích úkolů, nedostačující příprava žáků na vyučování, nenošení a zapomínání pomůcek na výuku, velmi malá motivace žáků ke zlepšování výsledků ve výuce.

▪ Rizikové oblasti vážící se k lokalitě Žižkova

Oblast spodní části Žižkova s sebou přináší také množství specifických lokalit a míst, která bychom mohli označit za poměrně dost kritická z hlediska výskytu sociálně patologických jevů. Zřejmě největším problémem je obrovská koncentrace bazarů a zastaváren, které jsou otevřené nonstop a ve kterých dochází i k nelegálním obchodům s kradeným zbožím, zejména mobilními telefony, elektronikou apod. Těchto podivných machinací se mohou dopouštět i děti a mládež, v čemž nás čas od času utvrzuje pátrání policejních příslušníků, kteří v několika případech vyšetřovali i žáky naší školy. A i když se nakonec většinou nepodaří prokázat přímou souvislost s činem, podezření stále přetrvává.

Dalším rizikem a lákadlem je velké množství různých heren. Praha 3 patří mezi pět městských částí Prahy s nejvyšším počtem heren. Nejvíce heren se nachází v oblasti Koněvovy ulice.

Pro dospívající jsou hazardní hry zvláště nebezpečné, patologické hráčství vzniká rychleji, u těchto dospívajících je také vyšší riziko zneužívání drog.

Podle závěrů ze školního průzkumu (viz příloha) se zdá, že gambling se našich žáků zatím přímo nedotýká, ale týká se bohužel některých členů širších rodin dětí.

V okolí heren se také vyskytují podivné existence a hrozí tak riziko patologických příkladů nebo kontaktů pro děti. Na herny se nabaluje i množství dalších negativních jevů, např. kriminalita, praní špinavých peněz, rozvracení rodin, domácí násilí, sebevraždy, bezdomovectví, prostituce a další jevy, které mohou ve svých důsledcích vést k ohrožení psychického vývoje dětí a mládeže.

Obdobné riziko hrozí také v okolí podivných klubů, kde se schází rizikové osoby. Jako negativní příklad může sloužit klub Pinocchio, který je veřejně znám jako místo nabízení hlavně homosexuálních kontaktů a do něhož se přesunula zejména klientela osob dříve se pohybující v oblasti Hlavního nádraží, které je v současné době v rekonstrukci a tudíž nepříliš vhodné pro podobné aktivity. Sexuální služby zde nabízejí i děti a mládež například na útěku z domova či některého výchovného zařízení, drogově závislí nutně potřebující peníze na další dávku apod.

Z veřejných prostranství lze za rizikové považovat i parky Parukářka, Bezovka a Vítkov, kde lze čas od času najít injekční stříkačku nebo narkomana či bezdomovce vylézající ze křoví. V poslední době se však podle našich zkušeností situace zlepšila, policie zvýšila zřejmě svůj dohled nebo se tyto osoby přesunuly z nějakých důvodů do jiných míst a oblast se stává bezpečnější.

Nepříjemná je také blízkost Hlavního nádraží, které je již léta nechvalně proslaveno velkou koncentrací bezdomovců, narkomanů, prostitutek apod.

1.2. Poradenské služby školy

▪ Školní poradenské pracoviště (ŠPP)

Školní poradenský tým v naší škole tvoří Mgr. Jarmila Kynčlová – výchovná poradkyně pro oblast kariérového poradenství a volbu povolání, metodik prevence rizikového chování žáků a vedoucí ŠPP Mgr. Silvie Šilhanová, školní psycholog PhDr. Jiřina Vilímcová a speciální pedagog Mgr. Monika Podrábská Skotnická. Při řešení konkrétních problémů jsou vždy přizváni další zainteresované osoby – třídní učitel, vedení školy, další pedagog, rodiče, pracovník státní správy apod.

Tým se pravidelně schází jednou za měsíc. V případě potřeby samozřejmě vícekrát.

▪ Školní psycholožka

Spolupracuje s vedením školy na kompletaci agendy žáků se speciálně vzdělávacími potřebami (individuální vzdělávací plány).

Žákům nabízí pomoc při zvládnutí učebních nároků školy s ohledem na jejich individuální možnosti, řešení příčin slabého prospěchu, řešení jejich osobních a rodinných i vztahových problémů, krizových situací apod.

Poskytuje krizovou intervenci v případech afektivních projevů žáků.

V přípravném ročníku pravidelně cvičí s dětmi jógová cvičení a aktivity sloužící k rozvoji koncentrace, komunikace, sebepoznání, uvolnění apod.

Provádí komplexní diagnostiku žáka s výukovými a výchovnými problémy a rozboru případu s následnými doporučeními pro učitele či asistenty pedagoga.

Věnuje se přímé individuální stimulačně korektivní a nápravné práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nápravám specifických poruch učení a v některých případech i logopedické péči.

Své poradenské služby – individuální konzultace při výukových a výchovných problémech a jiných speciálně vzdělávacích potřebách nabízí také rodičům a jiným zákonným zástupcům žáků (zájem je ale bohužel velmi malý), stejně tak jako všem učitelům a zaměstnancům školy.

Ve spolupráci s učiteli vyhledává žáky se specifickými poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, ADHD a ADD) a pomáhá při jejich integraci.

Pomáhá žákům při výběru vhodného povolání, zejména provádí speciální psychologické testy. (ve spolupráci s výchovnou poradkyní).

Aktivně spolupracuje při zápisu do prvního ročníku.

Úzce spolupracuje s pedagogicko psychologickou poradnou Prahy 3 (PhDr. P. Klímou).

▪ **Výchovná poradkyně**

Řeší výchovné i výukové problémy žáků, pomáhá při řešení konfliktních situací ve škole.

V úzké spolupráci s třídními učiteli pravidelně sleduje a vede si podrobné přehledy o zvýšené omluvené, ale zejména neomluvené absenci žáků. V případě potřeby řeší problémy buď v rámci pohovoru, výchovných komisí nebo i v kooperaci se sociálním odborem (příslušné městské části) a tím se snaží dosáhnout zejména snížení záškoláctví a neomluvené absence.

Poskytuje poradenskou pomoc v oblasti volby povolání a kariérového poradenství (vytipování vhodné školy, pomoc při vyplňování přihlášek, doprovod při dnech otevřených dveří apod.)

Zajišťuje pro žáky osmých a devátých tříd návštěvu Informačního střediska úřadu práce.

Eviduje všechny důležité informace a materiály, které se týkají nabídky studia na středních školách a přijímacího řízení, a předává je žákům a jejich rodičům.

S vedením školy zajišťuje spolupráci s orgány péče o dítě, sociálními kurátory, sociálně právní komisí na ochranu dítěte, s Policií ČR, krizovým centrem apod.

Pomáhá třídním učitelům s vyhledáváním a sledováním problematických žáků, dává návrhy na další péči o tyto žáky, pomáhá při shromažďování podkladů pro psychologická a speciálně pedagogická vyšetření.

Věnuje zvýšenou pozornost žákům s problémovým vývojem a rizikovým chováním.

▪ **Metodička prevence**

Vytváří, realizuje a hodnotí školní Minimální preventivní program zaměřený na prevenci závislostí, záškoláctví, násilí, rasismu, poruch příjmu potravy, zneužívání sektami, sexuální zneužívání, zdravý životní styl apod.

Sleduje aktuální situaci na škole a inovuje strategii přístupu k prevenci rizikového chování.

Spolupracuje při zachycování varovných signálů a rozpoznávání problémů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů a při řešení vzniklých problémů u jednotlivých žáků a hledání případné pomoci u dalších odborníků.

Předává nové poznatky z oblasti prevence soc. pat. jevů a zdravého životního stylu učitelům i žákům a jejich rodičům, poskytuje informační a metodické materiály.

Spolupracuje s poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými a dalšími zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů (okresní metodik prevence, PPP, Život bez závislostí...) a vede a průběžně aktualizuje databázi těchto zařízení.

Shromažďuje a zajišťuje průběžné doplňování studijních materiálů týkajících se sociálně patologických jevů (odborné publikace, metodiky, DVD, videokazety apod.).

Vypracovává a realizuje projekt v rámci grantu Zdravé město Praha a další granty.

Pro pedagogy vyhledává a doporučuje vhodné odborné semináře a další nabídky vzdělávání, koordinuje vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence sociálně patologických jevů (pravidelně aktualizované nabídky na nástěnce ve školní sborovně, zajištění financování přednášek a seminářů z podávaných grantů apod.).

Sleduje zapojení žáku do kroužků a navrhuje další mimoškolní aktivity (Ulita, Dům dětí a mládeže, klub Bez tíže, sportovní aktivity a soutěže...).

Zřizuje stálý informační panel, kde jsou důležité informace zpřístupněny žákům, pracovníkům školy a rodičům v odpovídající a přitažlivé formě - kontakty, adresy, akce, novinky, články, nabídky seminářů, technik a her pro výuku apod. (stálý informační panel pro děti je zřízen ve druhém poschodí budovy školy, ve vestibulu pro rodiče, ve sborovně pro učitele).

▪ **Speciální pedagog**

Činnost speciální pedagožky je zaměřena převážně na žáky, kteří mají obtíže s absolvováním základní školy (výukové i výchovné). Jejím cílem je dlouhodobá a systematická přímá práce s těmito žáky, vytvoření podpůrného prostředí, pomoc při zvládnutí školních nároků, posilování motivace pro školní práci, posilování sebevědomí, sebepojetí; jako prevence rizikového chování žáků.

Speciální pedagožka se věnuje převážně dětem 1. stupně, včetně přípravného ročníku. Její práce je zaměřena na práci s riziky, která mohou ovlivňovat průběh vzdělávání a osobní dráhu žáků. Takovými riziky jsou např. školní neúspěšnost, různé druhy speciálních vzdělávacích potřeb, kulturní odlišnost, sociální vyloučenost prostředí, ze kterého dítě přichází do školy, ale i např. poruchy chování či absence kulturního kapitálu v rodině.

Vyhodnocuje a zpracovává výsledky depistáží žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a na jejich základě stanovuje individuální plán podpory.

Zajišťuje individuální i skupinové speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činnosti reedukační, kompenzační, stimulační.

V oblasti reedukací se jedná nejčastěji o korekci vývojových poruch učení.

Spolupracuje s třídními učiteli při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů pro žáky.

Pracuje se třídou jako sociální skupinou, na základě získaných sociometrických výsledků pracuje s třídními kolektivy.

Zajišťuje speciální pomůcky, didaktické i diagnostické materiály.

Spolupracuje s kolegy ze školního poradenského pracoviště i s dalšími institucemi a odbornými pracovníky.

1.3. Cíle a priority školy v oblasti primární prevence

▪ Cíle školy

Hlavními a dlouhodobými cíly preventivního působení jsou:

- a) snížení množství sociálně nežádoucích jevů ve škole;
- b) vytváření pozitivních postojů žáků ke škole a zlepšení docházky do školy;
- c) zkvalitňování trávení volného času dětí.

Střednědobé cíle: zkvalitnění práce školního poradenského pracoviště (koordinace aktivit)

Krátkodobé cíle: přednášky, semináře, programy atd.

▪ Priority školy v oblasti primární prevence

1. Protidrogová prevence, zejména prevence závislostí na nikotinu a alkoholu – v rámci realistického pohledu na situaci dětí se snažíme alespoň o oddálení užívání těchto látek do co nejpozdějšího věku (v ideálním případě žák, který nekouří či nepožívá alkohol nebo jiné návykové látky vůbec).
2. Vytváření zdravých vztahů mezi žáky navzájem, prevence proti šikanování – kamarádské vztahy ve třídách, žák, který nešikanuje a snaží se být tolerantní ke svým spolužákům a v případě potřeby ví, na koho se obrátit o pomoc.
3. Vytváření zdravých vztahů mezi žáky a učiteli založené na vzájemné oboustranné toleranci a úctě.
4. Minimalizace neomluvené absence, co největší spolupráce rodiny a školy.
5. Prevence proti xenofobii, netoleranci – žák, který je tolerantní k menšinám, a to nejen k těm národnostním.
6. Vedení žáků k samostatnému správnému rozhodnutí a nesení odpovědnosti za svá rozhodnutí.
7. Vytváření zdravého sebevědomí žáků – žák, který je schopen realisticky posoudit své schopnosti.
8. Posilování komunikačních dovedností – zvyšovat schopnost řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku.
9. Zvyšování sociálních kompetencí žáků – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích.
10. Rozvíjet estetické cítění žáků – prevence proti vandalismu.

11. Vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty.
12. Zvyšování právního vědomí žáků – žák, který dodržuje zákon, minimalizovat prekriminální a kriminální chování žáků.
13. Upevňování a dodržování zásad zdravého životního stylu – žák, který dodržuje hygienické zásady a návyky, má správnou životosprávu a dokáže vhodně využívat volného času.

1.4 Vymezení cílové populace

- a) dětí ve speciálních třídách; 120
- b) dětí v přípravném ročníku; 15
- c) dětí v běžných třídách; 46
- d) pedagogů prvního a druhého stupně; 19
- e) asistentů učitele 5
- f) rodiče, veřejnost

1.5 Navržený způsob realizace - metody a formy práce

- prožitkové a interaktivní formy primární prevence (např. Život bez závislostí, Prak, školní psycholožka...);
- pobytové akce (školy v přírodě, Motivační kurs...);
- besedy a přednášky (Slovo 21, Policie ČR, Dům světla, Linka bezpečí...);
- filmová představení (Jeden svět...);
- semináře, aktivní učení v modelových situacích (Ajax I.,II...);
- skupinové, kooperační, interaktivní formy práce ve výuce, projekty (celoškolní projekt Naše škola je zdravá);
- konzultace;
- školení (kurs PC gramotnosti pro rodiče...);
- PC programy, video, DVD, internet
- slohové a výtvarné práce na dané téma;
- kulturní a sportovní akce;
- zařazování témat sociálně patologických jevů do výuky (vyučující se snaží zařazovat a kombinovat zejména techniky, postupy, metody a formy interaktivní výuky, jako jsou např. diskuse, brainstorming, skupinové vyučování, simulační hry a dramatizace, kritické myšlení apod.);
- webové stránky školy (rubriky „co dělat když...“, „kam se obrátit o pomoc“ ap.).

1.6 Spolupracující instituce

Na Oddělení péče o děti a mládež se lze obracet zejména v případech záškoláctví, podezření na týrání či zanedbávání výchovy ap.:

- OPD Praha 3 (Seifertova 51, tel.: 222 164 45, vedoucí odboru pí. Miňhová).

Na Policii ČR se lze obracet zejména v případech závažné šikany, distribuce drog, identifikace podezřelých látek ap.:

- Policie ČR Praha 3.

Pedagogicko psychologická poradna pomáhá zejména s diagnostikou specifických poruch učení, školního nadání, profi testů, IQ testy, školní zralosti ap.:

- PPP Praha 3 (Lucemburská 40, tel.: 222 717 793, PhDr. Klíma, Mgr.Pavel Klíma).

S občanským sdružením Život bez závislostí spolupracujeme v rámci preventivních programů ve škole, informační a konzultační, poradenská činnost:

- Občanské sdružení Život bez závislostí (Lupáčova 14, tel.: 222 716 740, PhDr. Vrbková).

Nízkoprahová zařízení Prahy 3 využíváme zejména v rámci volnočasových aktivit pro žáky, pořádání prázdninových akcí, doučování, sociálního poradenství ap.:

- R-Mosty (Havlíčkovo náměstí 300/10, tel.: 222 581 247, Mgr. Čihák);
- klub Beztíže (Na Balkáně 100, tel.:271 771 025, 606 611 920, Mgr. Krajhanzl);
- Teen Challenge (Chlumova 15, tel.:775 556 643, Mgr. Pohanka);
- Husita (Náměstí Barikád 1, tel.:606 914 916, Mgr. Hašková, Bc. Novotná).

Na Středisko výchovné péče se obracíme v případech potřeby konzultace závažnějších výchovných problémů, nabízí ambulantní i internátní pobyty pro děti s výchovnými problémy:

- Středisko výchovné péče Klíčov (Ke Klíčovu 81, tel: 283 883 332, Mgr. Matoušů).

U lékařů ověřujeme zejména podezřelé absence ve škole:

- MUDr. Šikýřová (Chelčického 842, Praha 3, tel.: 222 581 302);
- MUDr. Šmelhausová (Chelčického 842, Praha 3, tel.: 222 581 308);
- MUDr. Aldorfová (Jičínská 10, Praha 3, tel.: 267 311 907).

Domy dětí a mládeže nabízejí pro žáky zejména volnočasové aktivity, různé soutěže (sportovní, výtvarné), prázdninové pobyty ap.:

- Ulita (Na Balkáně 100, Praha 3, tel.:271 771 025, 606 611 920, p.Chmel)

Měření efektivity programu

▪ Zpětné vazby

- po skončení určité akce (besedy, programu ap.) využívají nejčastěji třídní učitelé různých technik zpětných vazeb při kterých se s dětmi věnují zhodnocení programu (teploměr, tzv. batůžek a koš – co si odnesu a co chci vyhodit, zpětnovazební lístek - co nového jsem se dozvěděl, co mě zaujalo nebo nezaujalo, co bylo nového nebo co už jsem věděl, znalostní test před a po akci ap.), pozorování, ankety, dotazníky, rozhovory s účastníky o jejichž výsledcích následně informují metodičku prevence;
- o svém názoru na akci informují metodičku také učitelé, kteří se jí s dětmi účastnili.

▪ Mapování rizik na škole

- Speciální pedagožka může ve vytipovaných kolektivech mapovat klima tříd (Sorad, B4...) a se závěry vhodně seznamovat zejména třídní učitele (v případě potřeby prohodí situaci i např. se školní psycholožkou);
- podle potřeby metodička vypracovává dotazníky zaměřené na různé oblasti rizikového chování dětí, trávení volného času, mapování klimatu školy ap.)

Při zpracovávání dotazníků je kladen důraz na splnění následujících podmínek:

- ujasněná motivace (důvody) pro sběr dat,
- zvolený vhodný typ dotazníku a otázek,
- definována cílová skupina,
- ujasněné instrukce pro zadávání, časový harmonogram,
- provedená analýza dat,
- výsledky jsou prezentovány (nejčastěji na pedagogické radě),
- podle výsledků jsou provedena příslušná opatření, změny ap.

1.7 Realizace besed, přednášek, programů a aktivit pro školní rok 2011/2012

Program reflektuje specifickou i nespecifickou prevenci:

- a) specifická prevence (program občanského sdružení Život bez závislostí, aktivity Oddělení prevence Městské policie, celoškolní projekt Žijeme zdravě...);
- b) nespecifická prevence (volnočasové aktivity, jóga pro děti, tanečně pohybová dílna, kulturní vystoupení, sportovní soutěže ...).

Minimální preventivní program zahrnuje preventivní aktivity a opatření pro jednotlivé cílové skupiny:

- a) všeobecná prevence (např. filmové projekce v kině Světozor v rámci projektu společnosti Člověk v tísni - Jeden svět na školách...);
- b) selektivní prevence (školní psychologka a speciální pedagožka se podílí např. na vyhledávání dětí z potenciálně rizikového prostředí a ve spolupráci s ostatními zainteresovanými pracovníky navrhuje další nápravná či preventivní opatření);
- c) indikovaná prevence (např. Komunitní poradenské centrum – protidrogový koordinátor se podílí na vyhledávání žáků experimentujících s některými návykovými látkami a zahájí s nimi speciální aktivity...).

▪ Cyklus seminářů "Řešení modelových situací v souvislosti se sociálně pat. jevy"

Program je realizovaný již několik let pracovníky certifikovaného občanského sdružení Život bez závislostí, který je modifikovaný pro vybrané třídy prvního a druhého stupně většinou ve třech dvouhodinových blocích. Aktivity a témata programu jsou vždy třídám „šitá na míru“ - lektor se na nich dohodne s metodikem prevence a třídním učitelem podle situace a potřeb konkrétního třídního kolektivu. (např. „témata komunikace a mezilidské vztahy, ostrakismus a šikana“, „nebezpečí od cizích lidí“, „návykové látky a gamblerství, mýty a pravdy“, „právní vědomí“, „sexuální problematika“, „poruchy příjmu potravy“ atd.)

▪ Preventivní programy Oddělení prevence Městské policie

▪ Bezpečné chování

- a) nultý ročník - Medvídek Brumla
- b) 1. - 5.třída – Bezpečné chování
- c) 2. třída - Ochrana osobního bezpečí- Ajax I.(součástí jsou scénkami vytvořené modelové situace, ve kterých děti sami účinkují - např. reakce na telefonáty s

cizím člověkem, neznámý člověk zvoní u dveří do bytu; komunikace při oslovení neznámou osobou při pohybu venku na ulici apod. - probíhá v průběhu celého školního roku vždy jedenkrát za měsíc;

- d) 3. a 4. třída – Bezpečná cesta
- e) 5.až 6. třída – Drogy I.;
- f) 7. až 8.třída – Kriminalita;
- g) 8. třída - Drogy II.;
- h) 9. třída - Právní a trestní odpovědnost.

- Ochrana osob a majetku

- a) 1.-9.tř. Bezpečný kontakt se psy
- b) 6.-7.tř. Jak si nenechat ublížit, Malý kriminalista

- Dopravní výchova a zdravotní výchova

- a) 1.-5.tř. dopravní výchova
- b) 4.-5.tř. Základy první pomoci, zdravotní výchova

- Celoškolní projekt – „Žijeme zdravě“

Projekt probíhá v průběhu celého školního roku ve všech třídách, vedou ho zejména jednotliví třídní učitelé se svými třídními kolektivy, ale zapojují se do něj i ostatní učitelé, zejména vyučující občanské výchovy, výchovy ke zdraví, českého jazyka apod. (třídní pravidla, aktivity k ovlivnění mezilidských vztahů, komunikaci, spolupráci, zdravá výživa, prevence úrazů a nácvik první pomoci, handicapů aneb když něco chybí, bezpečné chování, pohybové aktivity ap. viz.Školní vzdělávací program).

- Jóga pro děti

Jógová cvičení, relaxační techniky, ásany, dechová cvičení ap. vedené školní psychologkou pro žáky nultého ročníku a první třídu (adaptace na školu, zklidnění projevů hyperaktivity...)

- Nekuřátka

Program je určený pro žáky 4.-5.třídy a hravou a interaktivní formou poskytuje základní informace o kouření a především o následcích kouření. Podporuje v dětech vnímání zodpovědnosti za své zdraví a rozvoj zdravého životního stylu. Snaží se vytvořit kolektiv s odmítavým postojem ke kouření. Jedná se o dva na sebe navazující devadesátiminutové bloky.

- [Tanečně - pohybová dílna](#)

Pro úspěch v letošním školním roce pokračuje pí. Tretiagová, vedoucí Dětského studia divadla Ponec, rozvíjet kreativní výchovu dětí v rámci běžných hodin tělesné či hudební výchovy (jednou za týden se žáci čtvrté třídy věnují zejména práci s tělem, rozvoji komunikace a spolupráce mezi žáky přirozenou formou, improvizaci ...).

Upevňuje jejich sebedůvěru a sebeúctu, protože zvládají stále složitější série úkolů.

- [Prevence kriminality, o.s.Prak](#)

Žákům 7.a 6. třídy se dostane v rámci dvouhodinového semináře základního poučení o trestní odpovědnosti (základní pojmy, vybrané trestné činy, typy ústavů apod.)

V 9. třídě proběhne program Konflikt součást života zaměřený na usměrňování pocitů, agrese, pozitivní hodnocení sama sebe, práci s afekty apod. Program využívá prožitkové metody. Zaměřeno na nácvik v modelových situacích.

V 8. a 9. ročníku se žáci v bloku Kyberšikana seznámí s nástrahami internetové kriminality, zneužívání osobních dat a informací atd.

Žáci 6.-7.tř. se zorientují v zásadách první pomoci, život zachraňujících úkonech teoreticky i prakticky.

Programy budou financovány z grantu městské části Praha 3.

- [Prevence HIV/AIDS](#)

Přednáška v Domě světla pro osmý ročník zahrnuje tematiku HIV/AIDS přímo v organizaci, která s pozitivními (nemocnými) klienty pracuje. Žáci se dozví nejen množství důležitých informací, ale mají možnost vidět a mluvit s HIV pozitivním člověkem a prohlédnout si zázemí celé organizace.

[Než užiješ alkohol, užij svůj mozek](#)

Program pro žáky sedmých a osmých tříd je koncipován do několika bloků a zahrnuje nejen důležité informace, ale i interaktivní část se zapojením žáků. Program uskuteční lektorka o.s.Sananim.

- [Spolupráce s rodiči](#)

- Rodičům slouží nástěnka umístěná ve vestibulu školy, na které jsou informace o možnostech konzultací se školním psychologem, speciálním pedagogem nebo výchovnou poradkyní a metodikem prevence, adresy, telefonní čísla poradenských center a další praktické informace, které jsou pravidelně obměňovány a aktualizovány.

- V době Vánoc a Velikonoc pro rodiče probíhají již tradičně besídky s programem a občerstvením, při kterých vznikne příjemná, méně formální atmosféra a je možné vyřešit různé výchovné či vzdělávací a jiné problémy a navázat pozitivní a vstřícné vzájemné vztahy.
- Možnost vypůjčení řady materiálů (knihy, brožury, videokazety apod.) týkajících se problematiky sociálně patologických jevů od metodika prevence.
- Pomoc a podpora školního psychologa a speciálního pedagoga pro rodiče, kteří se aktivně podílejí na nápravě obtíží svého dítěte, formou individuálních konzultačních hodin či zprostředkování konzultací s dalšími odborníky v oblasti speciálního školství.
- Individuální konzultační hodiny výchovné poradkyně i metodičky prevence.
- Možnost dálkového studia – Doplnění základního vzdělání (pro osoby s nedokončenou devítiletou školní docházkou).
- Možnost doplnění středoškolského vzdělání v rámci dálkového studia Sociálně právní školy (nachází se v 1. patře budovy naší školy a vedení i výuku některých předmětů zajišťují zaměstnanci základní školy).

Širokou nabídku vzdělávání na různých úrovních pro rodiče považujeme za jednu z klíčových oblastí nejen v prevenci sociálně patologických jevů, ale i v odstraňování sociálního vylučování ze společnosti, vyrovnávání jejich sociálního handicapu při vstupu na trh práce apod., což jsou záležitosti, které mají samozřejmě přímý dopad i na kvalitu života jejich dětí – našich žáků. Bohužel zájem rodičů o nabízené aktivity stále ještě není takový, jaký bychom si představovali a je potřeba stálou a trpělivou osvětou a komunikací, vysvětlováním a podněcováním zájmu rodičů tuto situaci zlepšovat.

▪ Volnočasové aktivity

Široká nabídka volnočasových aktivit a programů pro žáky akcentuje mimo jiné fakt, že nabídnutí lepší alternativy smysluplného využití volného času je často tou nejlepší prevencí.

- a) zájmové kroužky ve škole (pohybově-taneční kroužek, fotbalový kroužek, angličtina, společenské tance, stolní tenis, příprava žáků ke studiu a další);
- b) nabídka letního a zimního tábora (ve spolupráci s R-Mosty);
- c) spolupráce s:
  - Teen Chalenge (odpolední klub, víkendové programy, letní tábor);
  - R-Mosty (nizkoprahový klub v 1. patře školy);

- Domem dětí a mládeže Ulita (pestrá nabídka zájmové činnosti, tábory, výjezdy, turnaje...);
- nízkoprahovými kluby Prahy 3 – Klub Beztíže a Klub Husita (zejména pro děti druhého stupně).

- [Školy v přírodě](#)

Spolupráce se sociálním odborem (finanční podpora dětem sociálně znevýhodněným, které by se jinak akce nemohly z finančních důvodů zúčastnit).

- [Speciální aktivity](#)

- Jeden svět na školách (filmová projekce v kině s následnou besedou se zajímavým hostem, využití videokazet a metodiky souvisejících aktivit ve výuce);
- Festival Integrace Slunce (vystoupení romského tanečně pohybové kroužku);
- Účast na sportovních soutěžích (fotbalové, florbalové, atletické závody...), kulturních vystoupeních, vzdělávacích akcích (Planetárium...), ekologických programech (Ekocentrum Podhoubí, Stanice mladých přírodovědců...) aj.;
- Srdíčkový den (charitativní sbírka);

- [Aktivity a vzdělávání učitelů a pedagogických pracovníků](#)

- Všichni pedagogové mají za úkol důsledně sledovat absenci žáků, sledovat různé změny v chování dětí, získávat důvěru žáků, snažit se o spolupráci s rodinou (např. za pomoci romských asistentů), provádět aktivní! dozory o přestávkách;
- Podle potřeby a zájmu absolvují přednášky, semináře, školení v oblasti primární prevence a interaktivních technik využitelných při výuce nebo třídnických hodinách, multikulturality, vytváření pozitivních vztahů mezi žáky apod.
- Někteří učitelé a pedagogičtí asistenti (Šťastný, Panovská, Bili, Panovský) pokračují ve studiu na Pedagogické fakultě.

1.9 Návrh témat souvisejících s rizikovým chováním v rámci výuky

Zařazování témat souvisejících se sociálně nežádoucím chováním v rámci výuky průběžně během celého roku:

Biologie: Zdravá výživa a zdravý způsob života, vliv škodlivých látek na lidský organismus, civilizační choroby a jejich předcházení, tělesná a duševní hygiena, ochrana životního prostředí – aktivní zapojení jednotlivců, nemoci, úrazy, prevence...

Chemie: Složení některých návykových látek a důsledky jejich zneužití, nebezpečí zneužívání léků...

Výchova ke zdraví a výchova k občanství: Sebepoznávání, sebepojetí a sebehodnocení, seberegulace a sebeorganizace činností a chování, morální rozvoj – hierarchie hodnot, prosociální chování, důsledky zneužívání návykových látek pro soužití lidí, dopady v oblasti partnerských vztahů, rodinných i společenských, změny v psychice postižených lidí a problémy v oblasti sociální, zdravý způsob života, trestně právní odpovědnost, rasismus a xenofobie, výživa a zdraví (poruchy příjmu potravy), sekty, gambling, témata souvisejícím se sexuálním životem (předčasné početí, antikoncepce, partnerské vztahy, pohlavní nemoci...), zneužívání a týrání, řešení krizových situací, pravidla slušného chování, svobodná vůle a rozhodování – zodpovědnost za své rozhodnutí, techniky komunikace – asertivita, aktivní naslouchání, rodinný rozpočet, bezpečné chování (na ulici, v dopravě, v rizikovém prostředí)

Zeměpis: Země původu různých návykových látek, celosvětový problém pašování drog a trestní odpovědnost, životní styly v různých zemích, význam poznávání života a kultury států – porozumění mezi národy...

Dějepis: Problém drog z hlediska historického, rasové teorie a její důsledky za 2. světové války...

Výtvarná výchova: Nástěnky, návrhy plakátů, billboardů na dané téma tad.

Tělesná výchova: Zdravý způsob života, motivovat k pravidelné tělesné aktivitě a sportu, tělesné a duševní zdraví, vliv tělesné aktivity na odbourávání stresu, vhodná relaxace, zásady správné životosprávy, poruchy příjmu potravy...

Matematika: Řešení slovních úloh s preventivní tematikou (např. kolik peněz prokouříme týdně-měsíčně-ročně a co by se za ně dalo pořídit ap.)

Jazyky: Co dělám pro své zdraví, můj režim dne, záliby, volnočasové aktivity, intolerance, návykové látky ap. – zařadit do tematických celků vypravování, referát, diskuse, úvahu, konverzační cvičení aj., filmové umění, literatura s danou problematikou...

PŘÍLOHY MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU (MPP)

1. Základní školské dokumenty pro oblast prevence
2. Krizový plán při výskytu rizikového chování
3. Informační leták na téma šikana pro rodiče, učitele a děti
4. Přehled sociálně nežádoucího (rizikového) chování
5. Seznam informačních materiálů (odborná literatura, metodiky, DVD, VHS...)
6. Mezinárodní a světové dny využitelné při výuce témat souvisejících se soc.pat. jevy
7. Dotazníky pro žáky

Příloha č. 1

Legislativně právní rámec pro práci školního metodika prevence a zpracování MPP

- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže MŠMT na období 2005-2008;
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č.j. 14514/2000-51;
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 24 246/2008-6;
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č.j. 25884/2003-24;
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti rasismu, xenofobii a intoleranci č.j. 14423/99-22;
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j. 10194/2002-14;
- Metodický pokyn ministra k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 28 275/2000-22;
- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon);
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů;
- Prováděcí předpisy k zákonům č. 561/2004 Sb. a 563/2004 Sb.;

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poraden. služeb ve školách a školských zařízeních
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných;
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímě vyučovací, přímé výchovné přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků,
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků;
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách;
- Zákon o opatřeních před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami – zákon č. 379/2005 Sb.;
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví;
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže);
- Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině.

Příloha č. 2

Krizový scénář, aneb co dělat, když...

V případě, že se škola nedokáže s problémem vlastními silami a kvalifikovaně vypořádat, obrací se na odborné instituce (viz bod č. VII. Spolupracující instituce).

- a) ...se ve škole objeví šikana,
- b) ...dítě nechodí do školy,
- c) ...žák agresivně reaguje vůči učiteli,
- d) ...žák do školy přinese podezřelou látku,
- e) ...se žáci fyzicky napadli,
- f) ...máme podezření na zneužívání návykové látky a v případě, že je dítě intoxikováno ve škole,
- g) ...máme podezření na týrání a zanedbávání dítěte.

Ad a) ...se ve škole objeví šikana

1. Rozhovor s informátory (učitel, žáci, rodič ap.);
2. Ochrana oběti (umístění žáka do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby – např. kabinet školní psycholožky, zvýšené dozory, pozor dávat zejména při příchodech a odchodech do školy a o přestávkách, v nutném případě lze i dítě nechat doma);
3. Rozhovor s obětí (bereme zřetel na trauma, stud, mlčenlivost oběti);
4. Nalezení vhodných svědků (= děti, které s obětí sympatizují nebo jí alespoň neodmítají, nezávislé na agresorovi, které nepřijímají normy šikanování, pozor- to nemusí být tzv. slušný žák nebo žák dobře se učící!);
5. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky;
6. Rozhovor s agresory, případně jejich konfrontace (nikdy ne mezi agresory a obětí!). Rozhovory tedy probíhají v pořadí informátor - oběť – svědci – agresori.

Je třeba zjistit:

- kdo je oběť;
- kdo je agresor;
- kdy a kde k šikaně dochází;
- jakou formou;
- jak dlouho a jak často trvá;
- proč to dělají;
- jaký trest (opatření) by jsi navrhol ke zlepšení situace.

7. Konzultování situace s ostatními učiteli (případně s vedením školy).

8. Výchovná komise (pedagog - pedagogové, agresor a jeho rodiče, výchovný poradce či metodik, pracovník OSPOD, ředitelka nebo zástupkyně školy)

- seznámení rodičů s problémem;
- postupné vyjádření ostatních pedagogů;
- vyjádření žáka;
- vyjádření rodičů;
- rozhodování komise za zavřenými dveřmi;
- seznámení rodičů a žáka se závěry komise (závěrem může být dle závažnosti situace důtka tří učitele či ředitele školy, snížená známka z chování, dozor ze strany OSPOD, doporučení rodičům zainteresovaných dětí vyhledat odbornou pomoc – psycholog, SVP, doporučení umístit dítě do pobytového zařízení SVP, návrh OSPOD k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy ap.);
- všechny strany podepíše zápis z jednání

Pokud je agresorů více, nikdy je s rodiči nebereme k výchovné komisi všechny najednou, ale situaci řešíme postupně s každým zvlášť!

9. Individuální rozhovor s rodiči oběti (informace o zjištění a závěrech školy, dohoda na vzájemné spolupráci a informovanosti).

10. Práce s celou třídou (lze řešit vlastními silami nebo povolát odborné pracovníky ze SVP, PPP ap.).

- Tento postup se vztahuje na řešení počáteční šikany(1,2,3). Pokud se jedná o závažná stadia, škola požádá o pomoc odborníky ze SVP nebo PPP.
- Pokud šikánování naplnilo skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu oznamujeme tuto skutečnost Policii ČR.
- Výpovědi jsou podrobně zaznamenávány stejně tak, jako další postup a závěry školy – dokumentace!

Šikana a zákon:

Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona a to jako:

- trestný čin omezování osobní svobody (podle § 231)
- trestný čin vydírání (podle § 235)
- trestný čin útisku (podle § 237)
- trestný čin loupeže (podle § 234)
- trestný čin ublížení na zdraví (podle § 221)

- trestný čin poškozování cizí věci (podle § 257)
- trestný čin znásilnění (podle § 241), či pohlavního zneužívání (podle § 242).

K tomu, aby byl pachatel postižen, musí být starší 15 let (15-18 let mladiství).

Děti mladší 15 let trestně odpovědné nejsou, jsou však předány do péče orgánu sociálně - právní ochrany, případně mohou být postiženi jejich rodiče. Nezletilému pachateli je možné nařídit ústavní výchovu, může nad ním být stanovený dohled.

Pokud jde o trestní sazby, je v případě šikany možný i jednočinný skutek, tzn. že jedno jednání může být kvalifikováno jako více trestných činů.

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola.

Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy. Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod.

Prevence:

1. Učitelé jsou seznámeni s Metodickým pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.
2. V učitelské knihovně ve sborovně je volně k dispozici kniha Bolest šikanování – M.Kolář a další odborné materiály.
3. Učitelé prošli školením realizovaným M.Kolářem.
4. Zvýšený a kvalitní dozor o přestávkách.
5. Ve výuce zařazovat aktivity vedoucí ke zlepšení vztahů mezi spolužáky, posilování třídní soudržnosti, spolupráce, komunikace ap.
6. Vytvoření třídních pravidel, které budou ve třídě vyvěšené a budou se dodržovat. V případě jejich porušení budou jasné i sankce, které budou následovat. Důslednost!
7. Snaha o vytvoření vztahu důvěry mezi učiteli a žáky, aby se nikdo nebál požádat o pomoc.

8. Na nástěnce vyvěšené informace pro žáky, kteří se stali svědky či oběťmi šikany (co je to šikana, kam se obrátit o pomoc ap.).
9. Učitelé si jsou vědomi varovných příznaků, kterými se šikana ve škole projevuje a důsledně je sledují (žák vchází do třídy až s učitelem, o přestávce postává v blízkosti dospělých, projevy outsidera, stísněnosti, vylučování z kolektivu, ponižování, zesměšňování, „vtípky ap.). Pokud některé z nich zaregistrují, okamžitě se obrátí na školní metodičku prevence nebo výchovnou poradkyni a ve spolupráci s nimi situaci okamžitě řeší.
10. Do prevence šikanování jsou zapojeni i nepedagogičtí pracovníci (např. paní šatnářka ap.).

Absence ve škole:

1. Rozhovor s rodiči (vysvětlit, že není možné jednou do školy zajít, dvakrát ne ap., pokud nemá dítě ukončenou povinnou devítiletou školní docházku do školy prostě chodit ze zákona musí!)
  - žáci jsou povinni řádně docházet do školy nebo šk.zařízení a řádně se vzdělávat (zákon č.561/2004 Sb.§22, odst.1, písmeno a);
  - zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo šk.zařízení (zákon č. 561/2004 SB.,§22, odst.3, písmeno a).

Diskuse o tom, proč dítě do školy chodit má, jsou tedy zbytečné (když zákonný zástupce dítě neposílá do školy dopouští se protiprávního jednání nebo dovoluje dítěti vést nemravný a zahálčivý život = pokuta do 3000 Kč, odnětí svobody až na 2 roky, soudní nařízení docházku plnit v některém výchovném zařízení ap.).

2. Pokud dítě nechodí do školy opakovaně či dlouhodobě, absence není omluvená = oznamovací povinnost školy (OSPOD). Absenci sleduje a eviduje tř.učitel.
  - do 10 hodin neomluvené absence = pohovor tř.učitel s rodiči s následným zápisem (projedná se důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti s upozorněním na povinnosti stanovené zákonem, seznámení s důsledky narůstající neomluvené absence);
  - 10 a více hodin = výchovná komise za účasti OSPOD (rodiče vyzveme doporučeným dopisem a o jednání provedeme zápis).

Při řešení situace můžeme použít i tento argument, na který by mohla část rodičů slyšet : Pokud dítě neplní povinnou školní docházku a počet neomluvených hodin přesáhne 10 hodin

a rodiče jsou žadateli o dávku sociální péče může dojít k situaci, že přestanou být považováni za sociálně potřebné a dávky budou odebrány.

- 25 a více hodin = předat záležitost formou oznámení orgánu sociálně-právní ochrany.
3. Účelové a skryté záškoláctví (dítěti rodič absenci omluví, my však máme podezření, že to není pravdivé)
- Není vaší povinností rodiči něco dokazovat nebo ho kárat. Za dítě má ze zákona odpovědnost rodič a má právo jeho nepřítomnost omluvit.
  - Pokud máte podezření, že se zákonný zástupce dopouští podporování zahálčivého způsobu života, oznamte věc orgánu sociálně-právní ochrany.
  - Pokud absence trvá déle než 3 dny a rodič uvádí, že bylo dítě nemocné a vy máte důvodné podezření, že o žádnou nemoc nejde, požádejte praktického lékaře o jeho vyjádření (když lékař nebude chtít spolupracovat, odvolejte se na dohodu MŠMT a Sdružení praktických lékařů ...omluvenku od lékaře lze vyžadovat, jedná-li se o dítě, které má velmi častou absenci nebo o dítě, které mívá neomluvenou absenci, v situaci, když „nemocné“dítě pobíhá venku, chodí nakupovat ap.).

Násilí namířené proti učitelům:

= např. verbální osočování, vulgarismy, agresivita.

1. Odved'te žáka k řediteli nebo zástupci školy.
2. Nechte žáka vlastní rukou přesně a doslova napsat, co vyučujícímu řekl a podepsat to.
3. Písemný komentář doplní i napadený učitel (kdy, kde, jak, proč k situaci došlo ap.).
4. Zavoláme do školy rodiče. Schůzky se zúčastní učitel, výchovný poradce (metodik prevence, zástupce vedení školy ap.podle závažnosti situace). Dítě před rodičem přečte svůj zápis. Seznámíme rodiče se sankcemi za tento čin i s upozorněním, co se stane, pokud se bude situace opakovat (výchovná komise, snížená známka z chování, OSPOD atd.).
5. Pokud rodič odmítne do školy přijít, událost s přesným popisem situace oznámíme na OSPOD s douškou, že rodiče nereaguje na výzvy školy a situaci tak odmítají řešit. Vyžádejme si i písemnou zprávu o tom, jaké kroky OSPOD v řešení situace podnikne.

Identifikace a ukládání podezřelých látek:

1. Zajistí-li učitel podezřelou látku a je podezření, že se jedná o drogu či jinou zdraví škodlivou látku (přírodního či syntetického původu), přivolá si další dospělou osobu jako svědka a v jeho přítomnosti uloží tuto látku do obálky.
2. Na obálku napíše datum, čas a místo zajištění látky. Obálku přelepí, opatří razítkem školy a uloží do školního trezoru.
3. Následně vyrozumí policii. Identifikaci provede vždy policie, nikoliv pedagog či jiný zaměstnanec školy.
4. Po zjištění druhu látky škola zavolá rodiče a koná další příslušné kroky.
5. Oznámení situace a závěrů na OSPOD.

Vzájemné napadení mezi žáky:

1. Učitel ohlásí událost nejbližšímu přítomnému nadřízenému, ten okamžitě, v případě závažnějšího ublížení na zdraví, odešle žáky v doprovodu dospělé osoby na lékařské vyšetření.
2. Telefonicky okamžitě informuje rodiče žáků.
3. Třídní učitel a učitel, který byl přítomen vzájemnému napadení, zajistí svědky a sepíše zápisy, případné protokoly o úrazech a odevzdá je nejbližšímu nadřízenému a navrhne výchovná opatření.
4. Agresor a jeho rodiče jsou pozváni do školy na výchovnou komisi, kde se rodiče seznámí se situací a dozví se výchovná opatření, která škola podle závažnosti situace zvolila a ze schůzky sepíše záznam, který zúčastnění podepíší.
5. Rodiče napadeného jsou informováni o postupu školy.

Postup školy v případě výskytu zneužívání návykových látek:

V případě podezření na zneužívání návykových látek

- výchovný poradce, popřípadě třídní učitel či metodik prevence provede diskrétní šetření, pohovor s žákem;
- doporučí rozhovor s odborníkem – Linka důvěry, PPP, SVP, Prev centrum ap.;
- kontaktuje rodiče – seznámí je se situací a nabídne kontakty na zainteresované instituce.

Při negativní reakci rodičů na sdělení a v případě, že rodiče nezařídí pro žáka další péči uvědomí škola sociální odbor nebo Policii ČR

- metodik prevence (pracovník SVP či PPP) bude s rizikovou třídou pracovat v preventivní oblasti, třída bude monitorována.

V akutním případě, kdy je že žák prokazatelně ovlivněn drogou (i alkoholem) v době vyučování.

- Žák je odveden ze třídy do místnosti, ve které je zajištěn nepřetržitý dohled dospělé osoby a kde zůstane až do doby, než si pro něj přijede lékařská služba nebo rodiče;
- Zamezte dalšímu požití drogy a pokuste se zjistit, jakou drogu jedinec požil, zjistěte stav vědomí (dezorientace v čase, místě nebo osobě, snížená bdělost) a základních životních funkcí (dýchání, srdeční činnost) a zvažte přivolání záchranné služby první pomoci. Je lepší planý poplach a případné nepříjemné vysvětlování okolností policistům než výčitky, že jste nezabránili smrti člověka. Pokud je osoba bezvládná, položte ji raději do stabilizované polohy na bok, aby se nezadusila zvratky.

- V případě vážných zdravotních příznaků (žák upadá do bezvědomí, když se nedá probudit, zvrací, došlo k úrazu hlavy, psychické problémy – např. dezorientace, vyhrožování ap.) ředitel školy nebo výchovný poradce (metodik) kontaktuje zdravotnické zařízení a následně rodiče.
- V případě lehčích příznaků uvědomí rodiče o zdravotních potížích žáka a vyzve je, aby si dítě okamžitě vyzvedli neboť je nutné lékařské vyšetření.
- Rodič je seznámen se zdravotními potížemi dítěte (rozšířené zornice, potíže s dýcháním, zvracení).
- Pedagog odkáže rodiče na odborníky specializovaných pracovišť (PPP, SVP).
- V případě, že si rodič pro dítě nepřijde škola bezodkladně volá lékařskou službu o čemž jsou rodiče vyrozuměni.
- O případu je vyhotoven podrobný zápis.
- Rodiče žáka jsou následně (druhý den) informováni o kázeňských opatřeních, znovu vyzváni k návštěvě odborného pracoviště, mohou si domluvit pravidelné schůzky na kterých se budou informovat o průběhu problému s TU nebo MP.
- Metodik prevence (pracovník SVP či PPP) bude s rizikovou třídou pracovat v preventivní oblasti, třída bude monitorována

Podezření na týrání a zanedbávání dítěte:

1. Vaší povinností není hledání důkazů a vyšetřování, to nechte na Policii ČR a orgánům činným v trestním řízení. Pedagog není kompetentní aby posuzoval, jaká je realita skutku.
2. Máte ohlašovací povinnost a stačí k tomu vaše podezření. (ohlašujeme na OSPOD – odbor sociálně – právní ochrany dítěte, Policii ČR), ukládá to zákon č.140/1961 Sb.

Pokud dítě skutek samo ohlásí:

- a) vyslechnete ho a vyjádřete podporu;
- b) udělejte o výpovědi zápis;
- c) dítěti sdělte a připravte na to, že to, co se mu děje není v pořádku a vy to musíte ohlásit;
- d) neslibujte, co nemůžete splnit (slib mlčenlivosti, že to nikomu neřeknete ap.);
- e) informujte vedení školy;
- f) domluvte se na společném postupu;

g) podezření/zjištění ohlaste na policii nebo OSPOD.

Pokud máte sami podezření:

- a) ve vhodné chvíli dítě kontaktujte a promluvte si s ním (v klidné místnosti, bez svědků);
- b) citlivě zjišťujte dostupné informace;
- c) udělejte si o pohovoru zápis;
- d) můžete využít rozhovoru s důvěryhodnými spolužáky, kamarády;
- e) informujte vedení školy;
- f) domluvte se na společném postupu;
- g) pokud podezření trvá, ohlaste situaci na OSPOD nebo Policii ČR.

Pokud situaci ohlásí jiná osoba (kolega, kamarád, spolužák ap.):

- a) citlivě zjistěte podrobnější informace;
- b) o pohovoru udělejte zápis;
- c) připravte oznamovatele na vaši ohlašovací povinnost;
- d) informujte vedení školy;
- e) domluvte se na společném postupu;
- f) případ ohlaste na OSPOD nebo Policii ČR.

Příloha č. 3

Informační letáky na téma šikana

Letáky (v náležitě grafické úpravě) jsou distribuovány rodičům prostřednictvím třídních učitelů zejména na rodičovských schůzkách a jsou také vyvěšené na nástěnce ve vestibulu školy, která slouží informování rodičů o tématech spojených se sociálně nežádoucími jevy.

Dětem slouží nástěnka ve druhém patře a letáky také rozdávají učitelé (zejména občanské výchovy a výchovy ke zdraví) v hodinách, ve kterých se tématem šikany a lidských vztahů zabývají.

Leták pro rodiče:

Co je to šikana?

Šikana je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat jiného člověka. Zahnuje fyzický útok (bití, kopání, fackování...) krádeže, ničení a manipulace s cizími věcmi (braní peněz, ničení školních pomůcek, odevzdávání svačin...), slovní útoky (např. nadávání, pomlouvání, ponižování, vysmívání se, urážení...), vylučování dítěte z kolektivu (odsedávání při obědě, neodpovídání na pozdrav či prosbu...), donucovací příkazy ap.

Jak poznám, že je mé dítě šikanováno? Nepřehlédněte varovné signály, buďte vnímaví, když:

- za dítětem nedochází domů žádný spolužák, zdá se, že nemá žádné kamarády;
- dítě je zaražené, smutné, nemluví o tom, co se děje ve škole, působí nešťastně, je nejistě;
- špatně usíná, má poruchy spánku, noční můry;
- dojde k výraznému zhoršení prospěchu ve škole;
- je nesoustředěné, nemá zájem o činnosti, které ho dříve bavily, je bez zájmu;
- často ho před odchodem do školy pobolívá břicho, hlava ap.;
- objeví se výrazné psychosomatické obtíže – únava, nevolnost, bolesti zad, hlavy, břicha, dusivé astmatické záchvaty ap.;
- chodí za školu, má neomluvené absence;
- přichází domů s potrhaným oblečením, poškozenými školními pomůckami nebo bez nich;
- požaduje další peníze, nevychází s kapesným, doma se nevysvětlitelně ztrácejí peníze;
- domů chodí vyhladovělé, i když dostává svačiny a má zajištěné obědy;

- nedokáže uspokojivě vysvětlit svoje zranění – monokl, odřeniny, naraženiny, popáleniny ap.;
- vyhrožuje sebevraždou nebo se o ní dokonce pokusí;
- při podezřelých okolnostech se pokuste získat důvěru dítěte, utište jeho strach a povzbudte ho, aby se svěřilo (pro dítě je velmi obtížné hovořit o podrobnostech ponižování a týrání – má strach z pomsty, prožívá pocity studu, příčiny hledá v sobě a ve svých chybách, situaci nerozumí...);
- stůjte pevně za dítětem, berte vážně, co vám dítě říká;
- zjistěte co nejpodrobněji co, kdy, kde, proč, s kým a jak se stalo;
- kontaktujte školu (ředitele, metodika prevence, výchovného poradce nebo třídní učitelku);
- podrobně informujte o tom, co jste se od dítěte dozvěděli;
- trvejte na poskytnutí odborné pomoci (nebojte se zeptat, jak budou situaci vyšetřovat, jak bude ochráněno vaše dítě, jestli jsou ve škole schopni rozpoznat stadium šikany, jakou metodu nápravy použijí ap.);
- pokud je dítě ve špatném psychickém stavu, můžete ve škole zažádat o dočasný individuální studijní program;
- při závažném šikanování lze podat trestní oznámení na agresora, který týrá vaše dítě na policii ČR;
- navažte kontakt s odborníkem, snažte se o v tématu zorientovat a co nejvíce vědět doporučujeme knihu M. Koláře – Bolest šikanování), kontakty lze nalézt i na internetových stránkách školy v rubrice „Kde hledat pomoc – adresář“, ve škole si můžete také zapůjčit odbornou literaturu nebo se poradit. (Kolář, M. Skrytý svět šikanování).

Informační leták pro děti:

Necítíš se ve škole dobře?

Ublížíje ti někdo?

Cítíš se sám?

Máš strach a nevíš, co máš dělat?

Máš obavy z jiného žáka?

Pokud si na otázky odpovíš kladně, je velmi pravděpodobné, že to, co zažíváš, je šikana. *Nikdo nemá právo ti ubližovat!!!* - možná jsi jiný/jiná než ostatní, ale to nesmí být důvod k ubližování.

Pokud se ve třídě necítíš dobře, myslíš si, že vztahy ve třídě nejsou kamarádké – to znamená, že někdo někomu nebo tobě dělá věci, které nejsou příjemné (posměšky, pomluvy, ničení nebo schovávání věcí, vydírání, bití a ponižování, nadávání ap.), bylo by dobré si o tom promluvit a situaci zlepšit.

Proč jsem šikanován?

Není to proto, že jsi špatný, nebo proto, že si to nějak zasloužíš. Chyba není v tobě, ale ve špatných vztazích mezi žáky ve třídě nebo ve škole.

Kdo ti může pomoci?

Říci si o pomoc není slabostí!!!

Máš-li dospělého (rodič, třídní učitel, jakýkoli jiný učitel, vedoucí kroužku atd.), kterému důvěřuješ, obrať se na něj. Určitě si bude vědět rady. Jestliže máš obavu obrátit se na dospělého ze svého okolí, můžeš kontaktovat bezplatně a anonymně kdykoliv Linku bezpečí 0800 155 555.

Nebo se obrať na mě, mohu ti skutečně pomoci, budu ti věřit a neprozradím tě.

Jmenuji se: Mgr. Silvie Šilhanová

Příloha č. 4

Přehled sociálně nežádoucího (rizikového) chování

„Rizikovým chováním rozumíme takové vzorce chování, v jejichž důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost. Vzorce rizikového chování přitom považujeme za soubor fenoménů, jejichž existenci a důsledky je možné podrobit vědeckému zkoumání a které lze ovlivňovat preventivními a léčebnými intervencemi.

Oblasti rizikového chování jsou zejména tyto:

- Užívání návykových látek (tabakismus, alkoholismus, nealkoholové drogy, anabolika a steroidy)
- Netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling, nezvládnuté využívání pc)
- Kriminalita (vandalismus, krádeže, loupeže, dealerství drog)
- Rasismus, xenofobie, intolerance a antisemitismus
- Patologické jednání vůči sobě (sebevražedný pokus, sebevražda, sebepoškozování)
- Agresivita, šikana

- Záškoláctví, útěky z domova
- Poruchy příjmu potravy (bulimie, anorexie, záchvatovité přejídání)
- Sekty a jiná náboženská patologická uskupení
- Sexuální zneužívání, a sexuální rizikové chování (promiskuita, prostituce), komerční sexuální zneužívání dětí
- Týrání a zneužívání dětí, syndrom CAN
- Internetové pirátství (hackeři, kyberšikana)
- Agresivní fotbaloví fanoušci (rowdies)
- Extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

Příloha č. 5

Seznam informačních materiálů (odborná literatura, metodiky, DVD, videokazety, letáky)

Tyto materiály jsou volně dostupné ve společné sborovně ve druhém patře na určeném místě.

Drogová problematika:

Brichcín a kol.: Mládež, drogy a společnost;

Kol. autorů sdružení Sanani : Drogy – otázky a odpovědi;

Kalina: Drogy a drogové závislosti;

Nešpor: Jak přestat brát drogy, Problémy s návyk. látkami ve šk. prostředí, Vaše děti a návyk. látky;

Nešpor, Csémy: Alkohol, drogy a Vaše děti;

Presl: Drogová závislost, Jak vlastně vypadají drogy.

Šikana, agresivita, poruchy chování, delikvence:

Fischer: Sociální patologie;

Kolář: Skrytý svět šikanování ve školách, Bolest šikanování;

Matoušek: Mládež a delikvence, Práce s rizikovou mládeží;

Říčan: Agresivita a šikana mezi dětmi.

Poruchy příjmu potravy:

Krch: Mentální anorexie;

Krch: Bulimie.

Multikulturní tematika:

Šišková: Menšiny a emigranti v ČR, Výchova k toleranci a proti rasismu;

Čermáková: Ty+já jsme kamarádi;

Hübschmanová: Můžeme se domluvit;

Davidová : Romano drom;

Cílková: Náměty pro multikulturní výchovu;

Pape: Jak pracovat s romskými žáky;

Kol. autorů spol. Člověk v tísní: Jsme, jací jsme, Svět dětí, Rozvojové cíle tisíciletí;

Kol. autorů MKC: My a ti druzí;

Příručky Varianty: Romové, Interkulturní vzdělávání, Uprchlíci a migranti, Židé, Cizinci v ČR.

Poruchy učení, LMD, hyperaktivita:

Pokorná: Poruchy učení a jejich náprava;

Pokorná: Cvičení pro děti s SPU;

Prekopová: Neklidné dítě;

Riefová: Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole;

Zelinková: Poruchy učení;

Žáčková: Metody práce s dětmi s LMD.

Týrání, zneužívání, zanedbávání:

Dunovský a kol.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě;

Weiss: Sexuální zneužívání dětí.

Sex, AIDS:

Agnus: Sex, AIDS, vztahy;

Kol. autorů Člověk v tísní: Virus free generation;

Příručka programu Varianty: Gayové a lesbičky;

Shapiro: AIDS, Úvod do sexuality.

Zdravý životní styl

Kvapilík, Černá: Zdravý způsob života;

Shapiro: Výživa a Vaše děti, Prevence kouření.

Hry, terapie, praktické aktivity:

Campellová: Techniky arteterapie;

Foglová: Etapové hry v přírodě;

Hrkal: Zlatý fond her I., II.;

Fosterová: 85 her pro zlepšení kondice dětí;

Szabová: Preventivní a nápravná cvičení;

Šimanovský: Hry s hudbou a techniky muzikoterapie;

Šimanovský: Hry pomáhají s problémy, Hry pro rozvoj zdravé osobnosti;

Valenta: OSV a její cesty k žákovi, Učit se být;

Valenta: Dramaterapie;

Kol. autorů Odyssea: Učíme se být v pohodě každý sám se sebou, Prožíváme, vyjadřujeme a zvládáme své emoce, Učíme se zvládat svou agresivitu, Poznáváme, určujeme a dodržujeme základní pravidla chování ve třídě a ve škole.

Jiné:

Čáp, Dytrych: Utváření osobnosti v náročných životních situacích;

Fontana: Psychologie ve školní praxi;

Matoušek : Sociální práce v praxi;

Prekopová: Malý tyran, Děti jsou hosté, kteří hledají cestu;

Radlová: Sociálně-právní rádce;

Salomé: Mluv se mnou...mám ti co říct.

Časopisy:

Prevence;

Moderní vyučování.

Videokazety, DVD:

Státní zdravotní ústav: Šikana ve škole, Všechno, co víme o AIDS, Metody odvykání kouření, Pití s mírou, Povídání o drogách, Zneužívané děti, Prevence AIDS, Jóga v denním životě, Dětská šikana;

Dětství bez úrazů – videokazety s tematikou k prevenci úrazů dětí: Nepřítel dětí, vteřina, okamžik, Kousky primáře housky, Zimní kousky primáře housky;

Základy první pomoci I., II., III.;

Rasismus cz.;

Jeden svět na školách I., II., III. a Jsme, jací jsme.

Příloha č. 6

Mezinárodní a světové dny

- 8. září Mezinárodní den gramotnosti
- září Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy
- 21. září Mezinárodní den míru
- 10. října Den duševního zdraví
- 16. října Světový den výživy
- 17. října Mezinárodní den za odstranění chudoby
- 24.-30. října Týden za odzbrojení
- 11. listopadu Den proti drogám
- 16. listopadu Mezinárodní den tolerance
- 19. listopadu Světový den prevence týrání a zneužívání dětí
- 25. listopadu Mezinárodní den boje proti násilí na ženách
- prosince Světový den boje proti AIDS
- 10. prosince Den lidských práv
- 27. leden Mezinárodní den památky obětí holocaustu
- 21. března Mezinárodní den za odstranění rasové diskriminace
- 22. března Světový den vody
- 7. duben Světový den zdraví
- 8. duben Mezinárodní den Romů
- 15. květen Mezinárodní den rodiny
- 31. května Světový den bez drog a tabáku
- 5. června Světový den životního prostředí
- 26. června Mezinárodní den boje proti drogám

Příloha č. 7

Dotazníky pro žáky

- Trávení volného času

Zájmové kroužky ve škole

1. Navštěvuješ ve škole nějaké zájmové odpolední kroužky?

ano   ne

2. Které kroužky navštěvuješ?

---

3. Je nějaká další aktivita, které by jsi se chtěl ve škole odpoledne věnovat? Jaká?

---

4. Co si myslíš o nabízených mimoškolních aktivitách

jsou velmi dobré

dobré

špatné

velmi špatné

žádné nemáme

Odpolední kluby

1. Využíváš odpoledních aktivit v klubu R-Mosty?

ano   ne

2. Chodíš odpoledne do jiného podobného zařízení ?

Teen Challenge

Ulita (Beztíže)

Husita

Nenavštěvuji je

3. Co nejraději v těchto klubech děláš, co tě baví, proč tam chodíš?

---

4. Jak často do klubů chodíš?

nechodím

jednou týdně
dvakrát týdně
třikrát - čtyřikrát týdně
každý den

Různé

1. Co nejraději děláš ve svém volném čase nebo o víkendu?

sport

výtvarné, hudební aktivity

sledování TV

diskotéky

počítač (PC hry, internet...)

četba

jsem venku s kamarády, povídáme si, posloucháme písničky (např. v parku)

Jiné: _____

2. Vědí rodiče, kde a s kým trávíš svůj volný čas?

vědí to vždy

občas to vědí

většinou to nevědí

3. V kolik hodin musíš být nejpozději doma?

do 15 – 17 h

do 18 h

do 19 h

později

4. Jak často si v minulém týdnu zažil se svými rodiči tyto aktivity?

1 týdně

2 krát

3-4 krát

skoro každý den

Večeříme spolu

Díváme se spolu na televizi

Sportujeme spolu

Navštěvujeme spolu příbuzné

Povídáme si o různých věcech

5. Jaké je tvé měsíční kapesné?

žádné

méně než 100 Kč

200-300 Kč

400- 500 Kč

více

6. Za co nejčastěji utrácíš kapesné?

- Návykové látky, aktivity (užívání, postoje, vnímání rizik)

Označ, jestli jsi někdy vyzkoušel/a některé z následujících látek nebo aktivit

nikdy   ano, asi 1 měsíčně   ano, asi 1 týdně   ano, denně

a) cigarety, tabák

b) pivo

c) víno

d) tvrdý alkohol

e) marihuanu

f) extáze

g) léky na bolest

h) inhalanty (lepidlo, ředidlo)

i) hraní v herně (automaty)

Vyzkoušel někdo z tvé rodiny nebo blízkých tyto látky nebo aktivity?

rodiče   sourozenci   teta či strýc   prarodiče   sestřenice či bratranec

Které? _____

Myslíš si, že některou z těchto látek nebo aktivit v budoucnu vyzkoušíš ty?

ano   ne   nevím

Které? _____

Byl/ a jsi někdy opilý?

ano   ne

V jakém případě alkohol užíváš?

nikde

na diskotéce/v hospodě/v baru

doma (oslavy ap.)

jinde _____

Vědí tvoji rodiče že:

	Nekouřím/nepiju/neužívám	nevědí	ano, vědí o tom
kouříš			
piješ alkohol			
užíváš marihuanu			
Užíváš další drogy			

Bylo by pro tebe složité sehnat některou z následujících látek, kdybys chtěl/a?

	nemožné	velmi	poměrně	poměrně	velmi
nevím					
		obtížné	obtížné	snadné	snadné

- a) cigarety/tabák
- b) pivo
- c) víno
- d) tvrdý alkohol
- e) marihuana
- f) extáze
- g) léky na bolest
- h) jiné (heroin, kokain..)

Kolik ti bylo let, když jsi POPRVÉ udělal/a následující?

	nikdy	10 a méně	11-12	13-14	14-15
a) dal/a jsem si pivo					
b) dal/a jsem si víno					
c) dal/a jsem si tvrdý alkohol					
d) opil/a jsem se					
d) vykouřila jsem cigaretu					
e) vykouřil/a jsem marihuanu					
f) vyzkoušel/a jsem hrací automaty					
g) vyzkoušel/a jsem jiné drogy					

Jak moc si myslíš, že lidé riskují vlastní poškození (fyzické nebo jiné), pokud:

žádné	mírné	střední	velké
riziko	riziko	riziko	riziko

- a) kouří cigarety
- b) 1-2 vyzkoušejí marihuanu
- c) občas kouří marihuanu
- d) pravidelně kouří marihuanu
- e) na diskotéce vyzkouší extázi
- f) pijí denně 1-2 sklenky alkoholu
- g) jednou si zkusí píchnout pervitin
- h) pravidelně užívají pervitin
- i) čichají lepidla, ředidla

Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větách:

souhlasím   nesouhlasím

nevím

- a) užívání drog může být příjemné
- b) kouření způsobuje zdravotní problémy
- c) mladí kouří většinou proto, že kouří jejich vrstevníci
- d) většina dospělých pije alkohol každý den
- e) braní drog je u nás trestné
- f) většina mladých kouří marihuanu
- g) těhotná žena by neměla pít alkohol
- h) odvykací léčbu by si měl narkoman platit sám

c) internet

d) kamarádi

e) rodina

f) jiné

jaké? _____

Který program (aktivita, beseda, film ap.) tě letos nejvíce zaujal? Proč?

_____

O kterém z těchto témat by jsi se chtěl/a něco dozvědět v příštím roce?

alkohol, tabák

nelegální drogy (marihuana, pervitin...)

HIV, AIDS, sex

rasismus

sekty a jiná náboženská hnutí

poruchy příjmu potravy (bulimie, anorexie)

šikana, agresivita

zdravověda, první pomoc

týrání a zneužívání dětí

informace o jiných národnostech (židé, vietnamci...)

Jiné _____